

בש"פ 4661/21 - אילן ראובן נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 4661/21

לפני: כבוד השופטת ע' ברון

העורר: אילן ראובן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו
מיום 8.6.2021 (כב' השופט ש' מלמד) ב-מ"ת
64724-04-21

בשם העורר: עו"ד גיל פרידמן
בשם המשיבה: עו"ד ארז בן-ארויה

החלטה

1. ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 8.6.2021 (כבוד השופט ש' מלמד) ב-מ"ת 64724-04-21. בהחלטתו הורה בית המשפט המחוזי על מעצרו של העורר עד תום ההליכים נגדו, וזאת בחלוף למעלה משלוש שנים מהמועד שבו הוגש נגד העורר כתב האישום שבגיניו התבקש המעצר.

רקע

2. ביום 25.2.2018 הוגש לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו כתב אישום נגד העורר שבו יוחסו לו 26 אישומים בגין עבירות של קשירת קשר לפשע, קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, התחזות, והונאה בכרטיס חיוב (ת"פ 56904-02-18) (להלן: כתב האישום בתל אביב-תיק תל אביב, בהתאמה). על פי כתב האישום בתל אביב, בהיותו

אסיר ביצע העורר מעשי מרמה כלפי בתי עסק שונים וקיבל כספים וטובין בשווי מאות אלפי שקלים; וזאת כשהוא עושה שימוש במערכות הטלפון בבתי הכלא שבהם שהה, ו"מפעיל" מתוך הכלא אחרים שהיו שותפים בביצוע המעשים, ובין היתר את בתו.

בעת הגשת כתב האישום בתל אביב היה העורר אסיר עם יתרת מאסר של כשנתיים וחצי, בגין עבירות מרמה שבהן הורשע בשנת 2016 בבית משפט השלום ברחובות (ת"פ 51563-09-14, להלן: התיק הקודם). מסיבה זו, המשיבה לא ביקשה לעצור אותו עד תום ההליכים נגדו בתיק תל אביב. חלף זאת הגישה ביום 25.2.2018 בקשה לשחרור העורר בערובה ממעצר ימים שבו היה נתון, ובה ביקשה מבית המשפט ליתן צו שאוסר על העורר כל שימוש בטלפון בבית הכלא. זאת בשים לב לכך שהעורר ביצע את מעשי המרמה המתוארים בכתב האישום בתל אביב באמצעות הטלפון בבית הכלא, תוך עקיפה מתוחכמת של מגבלות שהוטלו עליו, ותוך ניצול העובדה שהותר לו להתקשר לבתו. הבקשה התקבלה באופן חלקי בהחלטה מיום 26.2.2018, כך שהותר לעורר לקיים שלוש שיחות טלפון ביום עם בת זוגו, בתו ועורכת דינו, כפוף למגבלות שפורטו שם (השופט י' טופף, צ"א 56486-02-18, להלן: החלטת השחרור).

3. זמן קצר לפני שסיים לרצות את עונש המאסר בתיק הקודם, ביום 30.8.2020 הוגש לבית משפט השלום בפתח תקווה כתב אישום נוסף נגד העורר, שבו יוחסו לו שמונה אישומים בעבירות של קשירת קשר לפשע וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (ת"פ 58900-08-20, להלן: כתב האישום בפתח תקווה-תיק פתח תקווה, בהתאמה). על פי כתב האישום בפתח תקווה, בחודשים מרץ-יולי 2020 קשר העורר קשר עם שותפו לתא המאסר. השניים ניצלו את ההיתר שניתן להם להתקשר לעורכי דינם על מנת לעקוף את ההגבלות שהוטלו עליהם ביחס לשימוש בטלפון; ובדרך זו ביצעו מעשי מרמה כלפי עסקים, תוך הפעלת אחרים מחוץ לכלא.

בד בבד עם הגשת כתב האישום בפתח תקווה הוגשה לבית משפט השלום שם בקשה לעצור את העורר עד תום ההליכים נגדו. בשל דחיות רבות שנועדו לאפשר לעורר להסדיר את נושא הייצוג בתיק, הדיון בבקשה למעצר עד תום ההליכים התקיים רק בחלוף עשרה חודשים, ביום 13.6.2021. עוד קודם לכן, ביום 19.5.2021 הגישה המשיבה בקשה להארכת מעצרו של העורר בתיק פתח תקווה מעבר לתשעה חודשים לפי סעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים). בקשה זו התקבלה בהסכמה ביום 2.6.2021 (השופט ד' ברק-ארז, בש"פ 3441/21). למען שלמות התמונה יצוין כי לבסוף, גם הבקשה למעצר עד תום ההליכים שהוגשה לבית משפט השלום בפתח תקווה התקבלה בהחלטה מיום 13.6.2021 בהסכמת העורר, ללא נימוק כלשהו, אלא רק מן הטעם שבמועד שבו נדונה כבר היה עצור עד תום ההליכים בהליך שלפניי - מתוקף ההחלטה שניתנה ביום 8.6.2021 והיא נושא הערר (מ"ת 58934-08-20, השופט א' כתבי-ריבלין). בהחלטתו ציין בית משפט השלום בפתח תקווה כי אם העורר ישוחרר בתיק תל אביב "יודיע בא כוחו לבית המשפט, ובית המשפט יקבע דיון באופן מידי לבחינת אפשרות שחרורו בהליך זה".

ההחלטה בבקשה למעצר עד תום ההליכים

4. ומכאן להחלטה נושא הערר. ביום 30.4.2021 הגישה המשיבה לבית המשפט המחוזי בקשה שכותרתה "בקשה למעצר עד תום ההליכים ועיון חוזר לפי סעיפים 21 ו-52(א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) התשנ"ו-1996" (להלן: הבקשה למעצר עד תום ההליכים או הבקשה). בבקשה למעצר עד תום ההליכים התבקש בית המשפט לעיין מחדש בהחלטת השחרור, להורות על מעצרו של העורר עד תום ההליכים נגדו ולאסור עליו כל שימוש בטלפון למעט לצורך שיחות עם עורך דינו; וזאת בשל שינוי נסיבות מהותי וגילוי עובדות חדשות בעניינו. בבקשה תואר כתב האישום בפתח תקווה, וכן כתב אישום נוסף שהוגש בינתיים נגד העורר בחודש מרץ 2021 לבית משפט השלום ברמלה, בגין עבירת תחבולה שגם היא בוצעה בניסיון לעקוף את ההגבלות על שימוש בטלפון (להלן: כתב האישום ברמלה). עוד צוין כי העורר שוחרר ממאסר בחודש אוגוסט 2020.

בנימוקי הבקשה למעצר עד תום ההליכים נכתב כי מעשיו של העורר מוכיחים כי לא ניתן לתת בו אמון, מעידים על מסוכנותו הרבה לביטחון ולרכוש הציבור, ומלמדים כי דבר אינו מרתיע אותו מלהמשיך לבצע עבירות תחבולה ומרמה. כן צוין עברו הפלילי המכביד של העורר, שכולל 13 הרשעות קודמות ביותר מ-50 תיקים, שחלקם עוסקים בעבירות מרמה שבוצעו מבין כותלי הכלא; ובתוך כך ריצה תקופות מאסר ממושכות. נימוק נוסף שנכלל בבקשה היה כי אחיינו הקטין של העורר, שנטען שהיה שותף למעשים שבגינם הוגש כתב האישום ברמלה, נמלט מהארץ בסיוע בני משפחתו במהלך דיוני ההוכחות שנוהלו בעניינם של השניים; ויש חשש כי גם העורר עלול לנסות להימלט מאימת הדין.

בדיון שהתקיים בבקשה ביום 8.6.2021 הבהיר בא-כוח העורר כי העורר שוחרר זה מכבר ממאסר בתיק הקודם, וטען כי הגשת בקשה למעצר עד תום ההליכים בחלוף תקופה כה ממושכת ממועד הגשת כתב האישום בתל אביב איננה סבירה. בא-כוח העורר הוסיף וטען כי הבקשה למעצר עד תום ההליכים הוגשה בשל חולשתו של תיק פתח תקווה, כאשר בעת הגשת הבקשה (30.4.2021) העורר היה עצור בתיק פתח תקווה קרוב ל-9 חודשים, והמשיבה ניסתה להימנע מהבאתו שם להארכת מעצר בבית המשפט העליון באמצעות מעצרו עד תום ההליכים בתיק תל אביב. באת-כוח המשיבה מצידה עמדה על כך שהבקשה לא הוגשה בד בבד עם הגשת כתב האישום בתל אביב רק משום שבאותה תקופה העורר שהה במאסר בתיק הקודם; והמשיבה סברה אז כי בהינתן שהוא בין כה אסיר, די היה באותה עתבמניעת שיחות טלפון כדי לאיין את מסוכנותו הנלמדת מכתב האישום בתל אביב.

בתום הדיון קיבל בית המשפט המחוזי את הבקשה למעצר עד תום ההליכים. בהחלטה צוין כי יש טעם בטענותיו של בא-כוח העורר וראוי שהמשיבה הייתה מכלכלת את צעדיה ומגישה בקשה להארכת מעצר עד תום ההליכים בעוד מועד, לקראת שחרורו מן המאסר בתיק הקודם. עם זאת הובהר כי העורר מואשם בעבירות מרמה מתוכננות ומתוחכמות בסכומי כסף נכבדים, שאותן ביצע בעודו מרצה עונש מאסר בגין מעשים דומים. זאת ועוד, העורר הפר את ההגבלות שהוטלו עליו בתיק הנוכחי ברגל גסה, שעה שהשתמש בטלפון בניגוד להוראות בית המשפט, וזאת על מנת לבצע מתוך הכלא את העבירות שבגינן הוגש נגדו כתב האישום בפתח תקווה. מכאן הגיע בית המשפט המחוזי למסקנה כי רמת המסוכנות הנשקפת מהעורר גבוהה באופן שמצדיק מאסר עד תום ההליכים נגדו, חרף המועד המאוחר שבו הוגשה הבקשה. על כך הוגש הערר.

הטענות בערר

5. תחילה הוגש הערר על ידי העורר בעצמו ובו הלין העורר על אופן התנהלות הליכי המעצר בעניינו וכן על התארכות ההליך הפלילי בבית המשפט המחוזי. בהחלטה מיום 11.7.2021 הוריתי כי בא-כוחו של העורר שמונה לייצגו בתיק העיקרי מטעם הסניגוריה הציבורית, יופיע לדיון בערר. בדיון בערר שהתקיים ביום 14.7.2021 שב בא-כוח העורר על עיקר הטענות שטען לפני בית המשפט המחוזי. כך נטען כי הבקשה למעצר עד תום ההליכים הוגשה רק כדי להימנע מהגשת בקשה להארכת מעצרו של העורר בתיק פתח תקווה, וכנראה שכך משום הערכה שבית משפט זה לא יעתר לה; כי יש קושי בהגשת בקשה למעצר עד תום ההליכים לאחר שהעורר שוחרר זה מכבר ממעצר בתיק זה בהחלטת השחרור כהגדרתה לעיל; וכי היה ראוי להגיש את הבקשה לקראת שחרור העורר ממאסר, מה גם שאז כבר היה ידוע שהוגש נגד העורר כתב האישום בפתח תקווה, שהמשיבה טוענת שהמיוחס לו שם מוסיף על המסוכנות הנשקפת ממנו. מצב דברים זה, לטענת בא-כוח העורר, גורם לפגיעה בלתי מידתית בזכויות מרשו.

בא-כוח המשיבה טען בתגובה כי כתב האישום בפתח תקווה היווה שיקול בהחלטת הגורמים הרלוונטיים להגיש את הבקשה למעצר עד תום ההליכים, אך לא סיבה יחידה, וכי "מוטב מאוחר מאשר לעולם לא". לטענת בא-כוח המשיבה, כתב האישום בפתח תקווה, כשהוא מתווסף לכתב האישום בתל אביב, מעיד על יתר מסוכנות מצידו של העורר; והתכלית של שמירה על ביטחון הציבור מפני עבריינים מסוגו של העורר מצדיקה את מעצרו עד תום ההליכים נגדו, חרף השיהוי שאירע בהגשת הבקשה. ביחס לקצב התנהלות ההליך העיקרי בתיק תל אביב, הבהיר בא-כוח המשיבה כי מאז הגשת כתב האישום בתל אביב התקיימו רק שלוש ישיבות הוכחות בחודש יולי 2020, שבהן נשמעה עדותם של שני עדים מתוך למעלה ממאה; כאשר המשך שמיעת ההוכחות נקבע לחודש אוקטובר 2021. בהקשר זה הסביר בא-כוח המשיבה כי מכיוון שהעורר לא היה מוגדר בסטטוס "עציר" במשך רוב התקופה שחלפה מאז הגשת כתב האישום בתל אביב, התיק לא קיבל קדימות בקביעת מועדי הוכחות; ועובדה היא שמייד עם מעצרו של העורר נקבעו מועדי הוכחות רבים. בנסיבות שנוצרו, טען, יש לדחות את הערר על החלטת בית המשפט המחוזי בתיק תל אביב.

דיון והכרעה

6. לאחר עיון בכתובים ומשהוספתי ושמעתי את טיעוני באי-כוח הצדדים בעל פה, הגעתי לכלל מסקנה שדין הערר להידחות. ואבאר.

עניינם של נאשמים בפלילים שמעצרו עד תום ההליכים התבקש בעודם אסירים הגיע זה מכבר לפתחו של בית משפט זה. בפסיקה נקבע כי ככלל, מאסר עשוי לשמש "מעין חלופת מעצר", והוא יעיל בהפגת החשש מפני שיבוש הליכי משפט, הימלטות מהדין ומסוכנותו של הנאשם לציבור (ראו: בש"פ 6605/97 מדינת ישראל נ' אבו סלימאן, פ"ד נא(5) 185, 191 (1997), (להלן: עניין אבו סלימאן)). מעין בפסיקה עולה כי במקרים רבים אסיר שהוגש נגדו כתב אישום לא יעצר, וניתן יהיה להסתפק בהגבלות על תנאי מאסרו כמו מניעת יציאה לחופשות. נדמה כי גם הנאשם עצמו יעדיף לרוב שלא להיעצר, וזאת משום שככלל התנאים שבהם אסירים טובים מאלה שבהם מוחזקים עצירים; וכי "הסטטוס" של עציר עלול למנוע זכויות שונות המוקנות לאסירים, ואף לפגוע במסלולי שיקום כאלה ואחרים המתקיימים במהלך המאסר (ראו עניין אבו סלימאן, עמ' 189, וכן בש"פ 1738/18 מדינת ישראל נ' פורטנוב (18.3.2018), והשוו ל-בש"פ 925/15 מדינת ישראל נ' קניאס (11.2.2015)). למעשה, בדיון בבקשת משטרת ישראל להאריך "במעצר ימים" את מעצרו של העורר בשל חקירה שהתנהלה נגדו (שבסופה הוגש כתב האישום בפתח תקווה),

שהתקיים ביום 17.8.2020, ביקש בא-כוחו של העורר שם (שאינו מייצג אותו בהליך שלפניי) להימנע מהארכת מעצרו על מנת שלא לגרוע מהתנאים שמהם הוא נהנה כאסיר (מ"י 36055-08-20).

על רקע האמור, הגעתי לכלל דעה כי לא נפל פגם בהתנהלות המשיבה בשל העובדה שלא ביקשה לעצור את העורר עד תום ההליכים נגדו בד בבד עם הגשת כתב האישום בתל אביב, כל עוד העורר היה בסטטוס של אסיר. עם זאת, ביחס לתקופה שלאחר שחרורו ממאסר בתיק הקודם אני סבורה כי היה על המשיבה לפעול אחרת, ולבקש את מעצרו של העורר עד תום ההליכים בתיק תל אביב לקראת השחרור ממאסר, ללא קשר לתיק פתח תקווה. ואבאר.

7. כאמור, זמן קצר לפני שחרור העורר ממאסר הוגש נגדו כתב האישום בפתח תקווה, והוא נעצר. המשיבה הסתפקה במעצר זה, ולא הגישה בקשה לעצור את העורר גם בתיק תל אביב. התנהלות זו של המשיבה מעוררת אי-נחת.

בסעיף 62 לחוק המעצרים נקבע מנגנון של ביקורת שיפוטית של בית המשפט העליון על הליכי מעצר ממושכים. ההסדר מקנה לבית משפט זה סמכות להאריך את מעצרו של נאשמים שההליך בעניינם לא הסתיים בחלוף יותר מתשעה חודשים מעת מעצרו משהוגש כתב אישום נגדם. במסגרת הדיון בבקשה להארכת מעצר לפי סעיף 62 לחוק המעצרים נדרש בית המשפט לאזן בין האינטרסים הנוגדים של חזקת החפות וזכותו החוקתית של הנאשם לחירות, ובין הצורך לשמור על ביטחון הציבור ושלומם ולהגן על תקינות ההליך הפלילי. במסגרת זו שומה על בית המשפט לשקול את מידת המסוכנות הנשקפת מהנאשם, כמו גם את החשש מפני הימלטות הנאשם מן הדין ושיבוש מהלכי משפט על ידו. מנגד נשקלת עוצמת הפגיעה בחירות הנאשם, הנגזרת ממשך התקופה שבה הוא נתון במעצר, קצב התקדמות ההליך המשפטי בעניינו וצפי התמשכותו בעתיד (ראו מני רבים: בש"פ 1087/18 מדינת ישראל נ' פוגל, פסקה 19 (1.3.2018)).

הסתפקות המשיבה במעצרו של העורר במסגרת תיק פתח תקווה, והעובדה שלא ביקשה לעצור אותו עד תום ההליכים בתיק תל אביב, יצרה מעין "מסלול עוקף ביקורת שיפוטית" בכל הנוגע להליך המתנהל בתיק תל אביב. מבלי להקל ראש, כתב האישום שהוגש בפתח תקווה הוא על פניו בעל חומרה פחותה יחסית לכתב האישום בתל אביב. עמדת המשיבה היא שהמעשים המיוחסים לעורר בכתב האישום בתל אביב מעידים על מסוכנותו באופן שמצדיק את מעצרו חרף התארכות ההליך הפלילי, וראוי היה כי תעמיד את טענתה זו לביקורת שיפוטית של בית משפט זה במועד המתאים, לקראת שחרור העורר ממאסר בתיק הקודם. בהקשר זה יש לציין כי ההליך בתיק תל אביב אינו מתנהל בקצב מספק, בלשון המעטה, כאשר בחלוף שלוש שנים וחצי ממועד הגשת כתב האישום נשמעה עדותם של עדים בודדים, מתוך למעלה ממאה. אילו הייתה המשיבה מתנהלת בהתאם למצוות המחוקק ייתכן שהיה בכך אף כדי להוביל לזירוז ההליכים בתיק תל אביב.

8. חרף הערתי זו, מצאתי כי בנסיבות העניין אין מקום להתערב בהחלטת בית המשפט המחוזי להורות על מעצר העורר עד תום ההליכים נגדו בתיק תל אביב.

מסוכנותו של העורר זועקת. כתב האישום בתל אביב מייחס לו עבירות מרמה חמורות שבוצעו מבין כותלי הכלא, תוך ניצול לרעה של ההיתר שניתן לו לשוחח בטלפון עם בני משפחתו. המעשים המיוחסים לעורר מעידים על פעילות שיטתית, מתוחכמת ומניפולטיבית, שעל פי הנטען גרמה נזק כלכלי משמעותי לעסקים רבים. העורר הוכיח שוב ושוב שלא ניתן לתת בו כל אמון, והתנגדות המשיבה לשחרורו ממעצר מוצדקת; כאשר בתעוזתו כי רבה לא חדל ממעשי המרמה גם בהיותו אסור בכלא. לכך מתווסף עברו הפלילי המכביד של העורר, שמונה שורה ארוכה של הרשעות בעבירות דומות לאלה שתוארו כאן, ובאחרות; מה גם שתקופות מאסר ממושכות שריצה אינן מהוות גורם הרתעה עבורו. העורר אף לא טען אחרת, לא ביקש להצביע על חלופת מעצר שתיתן מענה למסוכנותו, והתמקד אך בהתנהלותה הבעייתית של המשיבה בכך שלא הגישה את הבקשה למעצר עד תום ההליכים במועד המתאים.

אשר לקצב התקדמות ההליך העיקרי בתיק תל אביב, בא-כוח המשיבה הודה בהגינותו כי מעמדו של העורר כעציר מכתוב קדימות בקביעת דיוני הוכחות בבית המשפט המחוזי. עתה, משהעורר נעצר עד תום ההליכים נגדו, התיק "נכנס להילוך גבוה" ולראיה נקבעו 18 מועדים לשמיעת הוכחות; וחזקה על בית המשפט המחוזי שעתה כאשר התיק סוף סוף יצא לדרך הוא יתנהל בקצב ראוי. כן יוער כי התמשכות ההליך הפלילי כשלעצמה אינה בהכרח מצדיקה שחרור של נאשם ממעצר, ובפרט מקום שבו עוצמת המסוכנות שנשקפת ממנו היא רבה, והאיזונים המתבקשים נשקלים מעת לעת וכל העת (ראו: בש"פ 8459/20 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 52 (28.1.2021)).

בנסיבות שתוארו, לא מצאתי כי השיהוי שדבק בהגשת הבקשה למעצר עד תום ההליכים יש בו כדי להצדיק את קבלת הערר והתערבות בנקודת הזמן הזו בהחלטה לעצור את העורר עד תום ההליכים בתיק תל אביב. יצוין כך במיוחד משעה שנראה שהעורר הפך את המרמה לדרך חיים ואינו "נח" לרגע, ומסוכנותו כאמור היא מובהקת.

9. סוף דבר, הערר נדחה.

ניתנה היום, ט"ז באב התשפ"א (25.7.2021).

ש ו פ ט ת